

Sjutton dagböcker om ett krig

Dagboken

Dagbokssidorna är skrivna för det här läromedlet, men de bygger på Astrid Lindgrens verkliga krigsdagböcker från 1939–1945, utgivna 2015. Allt de berättar är sant, och den första raden är hämtad ur hennes egen dagbok.

Stockholm, 1 september 1939

O! Idag började kriget. Ingen ville tro det.

I morse kom nyheten: Tyskland har anfallit Polen. Hela dagen har radion rapporterat, och i Stockholm är stämningen tung och konstig. Människor står i små grupper på gatorna och pratar. Många skyndar till affärerna för att köpa extra mat, för ingen vet vad som händer nu.

Jag har bestämt mig för en sak: jag ska föra dagbok om det här kriget. Jag ska skriva ner vad som händer ute i världen och här hemma hos oss, och jag ska klippa ut artiklar ur tidningarna och klistra in dem. Ikväll såg jag på barnen och kände mig rädd. Karin är bara fem år. Jag hoppas av hela mitt hjärta att Sverige slipper kriget.

Stockholm, november 1940

Så mycket har hänt under det här året. I april marscherade tyska soldater in i Danmark och Norge, våra grannländer. Sverige har klarat sig hittills, men kriget finns runt omkring oss hela tiden.

I somras fick jag ett nytt arbete, och det är så hemligt att jag inte får berätta om det för någon, inte ens för mina bästa vänner. Jag sitter på en särskild avdelning och läser brev som skickas mellan Sverige och andra länder. Här i dagboken kallar jag det "snuskjobbet", för det känns inte riktigt fint att läsa människors privata brev. Men breven har öppnat mina ögon. Människor skriver om rädsla, hunger och flykt. Genom breven vet jag mer om kriget än det som står i tidningarna. Ibland önskar jag att jag inte visste så mycket.

Stockholm, mars 1944

Nu har kriget pågått i snart fem år, och jag ligger i sängen med en vrickad fot. Jag halkade på isen i Vasaparken, alldeles nära vår lägenhet på Dalagatan. Men jag klagar inte, för nu har jag äntligen tid att skriva.

Jag håller på att skriva ner historierna om Pippi Långstrump. Det var Karin som hittade på namnet för tre år sedan, när hon var sjuk och ville höra en saga. Sedan dess har jag berättat om den starka, rödhåriga flickan många gånger. Nu ska berättelserna bli en riktig bok – en present till Karins tioårsdag i maj.

Igår kväll skrev jag i dagboken om vad vi hade ätit till middag. Efteråt skämdes jag nästan. Här i Sverige har vi mat på bordet och fred i landet, medan människor i andra länder svälter och dör. Vi har haft en otrolig tur.

Stockholm, 21 maj 1944

Idag fyllde Karin tio år! Hon fick manuset om Pippi i en fin ask, och på asken hade jag ritat en Pippi som vinkar. Karin blev så glad.

För några veckor sedan skickade jag en kopia till ett stort förlag. I brevet skämtade jag lite och skrev att jag hoppas att de inte "alarmerar barnavårdsnämnden" – Pippi är ju inte direkt som andra barn. Hon är starkast i världen, bor utan föräldrar och gör precis som hon vill. Vågar ett fint förlag ge ut en sådan bok? Vi får se.

Stockholm, 7 maj 1945

FRED! Idag kom beskedet: Tyskland har kapitulerat, och kriget i Europa är slut. Människorna i Stockholm strömmade ut på gatorna. De skrattade, grät och vinkade med flaggor, och från fönstren kastade man papper som föll som snö. Jag gick själv ut i vimlet, och det kändes som om hela staden andades ut på en gång.

Nästan sex år har gått sedan den där första september. Mina anteckningar fyller nu sjutton böcker. När jag bläddrar i dem ser jag allt på en gång: kriget, breven, barnen, vardagen. Så mycket lidande har det varit, så många miljoner döda. Jag tänker på alla dem som aldrig fick uppleva den här dagen.

Men livet går vidare. I höstas kom min allra första bok ut – den vann andra pris i en tävling! Boken om Pippi fick däremot nej från det stora förlaget. Jag tror på henne ändå. Jag arbetar om texten och tänker försöka igen.

Ikväll skriver jag ordet en gång till, bara för att det är så vackert: fred.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
anfälla	attackera, börja krig mot
en stämning	känslan på en plats eller i en grupp
föra dagbok	regelbundet skriva i en dagbok
en avdelning	en del av en arbetsplats
privat	personlig; inte för andra
en flykt	när man måste lämna sitt hem för att rädda sig
pågå	fortsätta att hända
vricka foten	skada foten så att den gör ont
svälta	inte ha tillräckligt med mat under lång tid
ett manus	texten till en bok, innan den blir en bok
en ask	en liten låda
alarmera	larma; varna och kalla på någon
barnavårdsnämnden	en myndighet som förr hade ansvar för barn som hade det svårt

ORD	FÖRKLARING
ett förlag	ett företag som ger ut böcker
kapitulera	ge upp i ett krig
ett vimmel	en stor rörig folkmassa
andas ut	Hon kunde andas ut när det svåra provet äntligen var över.
ett lidande	stor smärta som varar länge
arbeta om	ändra och förbättra en text

Läsförståelsefrågor

1. Vilken händelse fick Astrid att börja skriva dagbok?
 1. att Tyskland gick till attack mot Polen
 2. att soldater marscherade in i Norge
 3. att hon fick ett nytt och hemligt arbete
2. Varför kallade Astrid sitt arbete "snuskjobbet"?
 1. Lokalen var smutsig och trång.
 2. Det kändes fel att läsa andra människors privata post.
 3. Hon tyckte illa om sina kollegor.
3. Hur fick Astrid mer kunskap om kriget än de flesta i Sverige?
 1. genom sin familj i Småland
 2. genom det hon läste i sitt hemliga arbete
 3. genom utländsk radio
4. Vad gjorde Astrid när hon hade skadat foten?
 1. Hon använde tiden till att skriva.
 2. Hon reste bort för att vila.
 3. Hon fortsatte gå till kontoret varje dag.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Astrid skrev dagbok i nästan sex år.
 2. Sverige var ockuperat av tyska soldater.
 3. Astrid berättade om det hemliga arbetet för sina bästa vänner.
 4. Astrids man arbetade också på den hemliga avdelningen.
 5. Astrids första bok vann första pris i en tävling.
6. Vad innehöll dagböckerna, förutom Astrids egna tankar? Svara med en mening.
7. Vad skrev Astrid i brevet till förlaget, och varför skämtade hon så? Förklara.
8. Hur reagerade människorna i Stockholm den 7 maj 1945? Beskriv kort.
9. Varför skämdes Astrid nästan när hon hade skrivit om familjens middag? Förklara med egna ord.
10. Vad menar Astrid när hon skriver "Ibland önskar jag att jag inte visste så mycket"?
11. Vad får vi veta om Astrid som person genom dagbokssidorna? Ge minst två exempel ur texten.

Facit

1. **a)** att Tyskland gick till attack mot Polen. (*Hon började dagboken den 1 september 1939, dagen då Tyskland anföll Polen.*)
2. **b)** Det kändes fel att läsa andra människors privata post.
3. **b)** genom det hon läste i sitt hemliga arbete. (*Breven berättade mer än tidningarna.*)
4. **a)** Hon använde tiden till att skriva. (*Hon skrev ner historierna om Pippi.*)
5. 1. **Ja** – från den 1 september 1939 till maj 1945, “nästan sex år”. b) **Nej** – det var Danmark och Norge som tyska soldater marscherade in i; Sverige klarade sig. c) **Nej** – hon fick inte berätta för någon, inte ens för sina bästa vänner. d) **Det står inte i texten** – hennes man nämns inte. e) **Nej** – den vann andra pris.
6. Exempel på svar: *Hon klippte ut artiklar ur tidningarna och klistrade in dem.*
7. Exempel på svar: *Hon skrev att hon hoppades att förlaget inte skulle “alarmera barnavårdsnämnden”. Hon skämtade för att Pippi var så ovanlig – ett barn som bor ensamt, är starkast i världen och gör som hon vill.*
8. Exempel på svar: *De strömmade ut på gatorna, skrattade, grät, vinkade med flaggor och kastade papper från fönstren.*
9. Exempel på svar: *Hon tänkte på att familjen hade gott om mat och fred medan människor i andra länder svält och dog – det kändes orättvist att ha det så bra.*
10. Exempel på svar: *Genom breven fick hon veta så mycket hemskt om kriget att kunskapen blev tung att bära. (Godkänn rimliga tolkningar.)*
11. Exempel på svar: *Hon är empatisk (tänker på dem som lider, skäms över att ha det bra), envis (ger inte upp Pippi efter förlagets nej), humoristisk (skämtet om barnavårdsnämnden) och noggrann (för dagbok i sex år). Godkänn alla svar med stöd i texten.*

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Dagbokssidorna bygger på Astrid Lindgrens verkliga krigsdagböcker – 17 anteckningsböcker som förvarades i en tvättkorg hemma på Dalagatan och gavs ut 2015 som *Krigsdagböcker 1939–1945*. Öppningsraden “O! Idag började kriget. Ingen ville tro det.” är hennes egen. Det hemliga arbetet på brevcensuren (från sommaren 1940), den vrickade foten i mars 1944 och skämtet om barnavårdsnämnden i brevet till Bonniers är dokumenterade. Originalen skrevs på 1940-talets svenska; här är språket modernt och förenklat. Texten växlar mellan preteritum, perfekt och presens på det sätt dagböcker gör (*halkade, har anfallit, skriver*) – lyft gärna hur tempus visar om något händer “nu”, har hänt nyss eller hände tidigare. Diskutera också dagboken som historisk källa: vad kan en privat dagbok berätta som tidningar inte kan?

Diskussionsfrågor

- Astrid skrev dagbok genom hela kriget, även om vardagliga saker som middagar. Varför kan även små vardagsdetaljer bli viktiga med tiden?
- Hon hade kunskap om kriget som hon inte fick dela med någon. Vilket ansvar följer med att veta saker som andra inte vet?
- Astrid skämdes nästan över att Sverige hade det bra. Känner människor i trygga länder ett ansvar för människor i krig? Vad tycker du?
- Idag delar många sina liv öppet på nätet i stället för i hemliga dagböcker. Vad är skillnaden? Vad vinner och förlorar vi?
- **Skriv (7 meningar):** Tänk dig att någon läser din dagbok om 80 år. Skriv en dagbokssida om en vanlig dag i ditt liv just nu – ta med både världshändelser och små vardagsdetaljer.

Källor och faktagranskning

- Astrid Lindgrens officiella webbplats: astridlindgren.com (om hennes liv, Pippi och opinionsarbetet)
- Nationalencyklopedin (ne.se): Astrid Lindgren
- Wikipedia: Astrid Lindgren; Pippi Långstrump (roman); Pomperipossa i Monismanien

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Lasse föddes i Köpenhamn 1926. Pippi refuserades av Bonniers 1944 och vann sedan förstapris hos Rabén & Sjögren 1945. Pomperipossa (1976) gällde en marginalskatt på 102 %.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.